

JÓSIKA-ORGONA

A Kárpát-medence egyik leghíresebb növényritkasága a Jósika-orgona (*Syringa josikaea*). A külföldi szakirodalom gyakran csak magyar orgonaként említi, mivel elterjedési területe a történelmi Magyarországra korlátozódik. Jelenleg ismert természetes állományai a Északkeleti-Kárpátokban és az Erdélyi-középhegységvidéken élnek, ahol patakpartokon és források közelében találkozhatunk vele. A közönséges orgonától (*Syringa vulgaris*) eltérően levelei elliptikusak, és a hajtáscsúcsán mindig csak egy rügy található.

A Jósika-orgonát a botanikusok csak viszonylag későn, 1830-ban írták le, ami rendkívül különös egy ilyen nagy termetű és dekoratív faj esetében. A növényt először Kitaibel Pál említi munkáiban, de ő maga csak elmondásokból értesült a növény létezéséről. 1823-ban Johann Christian Baumgarten, Erdély növényvilágának első tudományos kutatója figyelt fel a növényre gróf Bethlen Katalin kolozsvári kertjében. Bár felismerte, hogy a tudomány számára egy addig ismeretlen fajjal áll szemben, a növény leírása mégsem öhozzá kötődik. Megtudta, hogy a növény eredetileg báró Jósika Józsefné sebes-völgyi birtokáról származott. Baumgarten javaslatára a bárónő elküldött egy példányt báró Franz Joseph Jacquin bécsi professzornak, aki 1830-ban közölte a növény tudományos leírását a német orvosok és természetvizsgálók hamburgi vándorgyűlésén. Jacquin a növényfajt Jósika bárónő tiszteletére nevezte el.

A Jósika-orgona származása felfedezése óta foglalkoztatja a tudósokat, aminek az az oka, hogy a növény ma is élő legközelebbi rokonai a Távol-Keleten található. Hogyan szakadhatott ilyen távolra ez az orgonafaj legközelebbi rokonaitól? Ez a rendkívüli távolság arra utalt, hogy növényünk őse a harmadidőszak vége felé, mintegy 3 millió éve került a Kárpát-medencébe, majd a hidegebb pleisztocén során elvált rokonsági körétől, és önálló fajjá alakult. Ezt a feltételezést támasztották alá a Németország harmadidőszaki üledékeiből előkerült, a Jósika-orgonához kísértetiesen hasonló kőületek. Skofflek István muzeológus-paleobotanikus pedig Magyarországon, a bükk Mónosbél és Vértesszőlős édesvízi mészköveiben talált jégkorszaki orgonakőületeket.

Növényünk származását végül a genetikai vizsgálatok tisztázták egyértelműen. A Jósika-orgona legközelebbi rokonai a mandzsuoorgona (*Syringa wolfii*) és a bozontos orgona (*Syringa villosa*), melyek Kína északkeleti részén honosak. A molekuláris óra segítségével megállapított kor alapján a Jósika-orgona hozzávetőlegesen 1,9 millió éve, a pleisztocén első felében vált el legközelebbi rokonaitól. Az összefüggő eurázsiai elterjedést mutató, közös ősi élettere a klíma hidegebbé és szárazabbá válásával felszakadozott, a Közép-Európában túlélő populációk pedig idővel új fajjá alakultak.

Fényképünk Biharfüred közelében, a Jád völgyében készült, ahol a Jósika-orgona júniusban tömegesen virágzik a patakpartokon.

SZÖVEG: JAKAB GUSZTÁV–HÖHN MÁRIA
KÉP: JAKAB GUSZTÁV

117 millió kilowattóra energia megtermelése mellett évente közel 70 millió kilogramm széndioxid kibocsátását spórolják meg a magyar OPERA SOLAR Kft. által is kínált napelemrendszerek.

A német Bauer Solarenergie GmbH technológiája, a magyar cég hozamoptimalizáló tervezési gyakorlata és a folyamatos ellenőrizhetőséget garantáló OSPA rendszere szavatolja, hogy az OPERA SOLAR napelemeivel a lehető legalacsonyabb mértékű környezeti terheléssel a lehető legtöbb energiát állíthassuk elő.

A magas színvonalú gyártási minőség, a körültekintő és személyre szabott tervezés, valamint a naprakész szaktudással végzett telepítés garantálja az OPERA SOLAR napelemrendszereinek hatékonyságát. A globális klímaváltozás miatt egyre inkább felértékelődő, nem mellesleg a hazai piacon egyedülálló rendszerekkel közelebről is megismerkedhet május 21-én a Felfedező Napján a Millenárison.

www.operasolar.hu